

ВІДГУК

**офіційного опонента про дисертацію Цихоні Дениса Юрійовича
на тему «Оскарження судових рішень, ухвалених судами першої
інстанції»,**

**подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук
за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне
право; міжнародне приватне право**

Україна, відповідно до ст. 1 Конституції України, проголошена суверенною і незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою, зміст і спрямованість діяльності якої, згідно з ч. 2 ст. 3 Основного Закону держави, визначають права і свободи людини та їх гарантії. Закріплення та забезпечення прав і свобод людини визначено головним обов'язком держави. У свою чергу, реалізація зазначених положень неможлива без ефективного механізму захисту прав і свобод людини і громадянина. Найбільш ефективним з усіх існуючих вбачається саме судовий порядок захисту порушених прав.

Відповідно до ст. 1 ЦПК України завданнями цивільного судочинства є забезпечення справедливого, неупередженого та своєчасного розгляду і вирішення цивільних справ. Досягнення мети цивільного судочинства, а саме захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави забезпечується низкою цивільно-процесуальних гарантій, серед яких вагоме місце займають інститути апеляційного та касаційного оскарження. Право на апеляційне та касаційне оскарження судових рішень у випадках та порядку, встановлених законом, гарантує ст. 13 ЦПК України.

Важливою гарантією захисту прав та законних інтересів осіб, які беруть участь у справі, а також осіб, які не беруть участь у справі, якщо суд вирішив питання про їх права та обов'язки, є функціонування апеляційного оскарження. Вірогідність допущення судових помилок як судом першої так і

судом апеляційної інстанції обумовлює необхідність визначення в якості додаткової гарантії інституту касаційного оскарження судових рішень, який спрямований на забезпечення виконання завдань та мети цивільного судочинства. Таким чином, суди апеляційної та касаційної інстанцій відіграють ключову роль у забезпеченні захисту прав та інтересів суб'єктів цивільних процесуальних відносин.

Реформування судової системи України, оцінка її результатів обумовлює необхідність переосмислення ролі і значення судів апеляційної та касаційної інстанцій. І хоча питання значення діяльності зазначених судів вищих інстанцій, оцінка результатів їх діяльності завжди залишається у полі зору дослідників, однак актуальність дослідження механізму перегляду судових рішень, ухвалених судами першої інстанції, актуальності своєї не втрачає, в тому числі і з урахуванням оновлення цивільного процесуального законодавства.

У даному контексті проведене дисертантом всебічне і комплексне дослідження оскарження судових рішень, ухвалених судами першої інстанції, відзначається надзвичайною актуальністю.

Предметом дослідження є оскарження судових рішень, ухвалених судами першої інстанції.

Метою дисертаційного дослідження є теоретичне дослідження процесуального механізму оскарження судових рішень, ухвалених судами першої інстанції, формулювання теоретичних узагальнень та розробка практичних рекомендацій з метою удосконалення порядку розгляду та вирішення цивільних справ за результатами їх оскарження у судах вищих інстанцій.

Дисертація Цихоні Д.Ю. виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри цивільного процесу «Цивільне судочинство у світлі судової реформи в Україні» на 2011-2015 роки як складової плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» на тему «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку

української державності та права» на 2011-2015 роки (державний реєстраційний номер 0110U000671).

Дисертація відповідає вимогам щодо наукової новизни. Наукова новизна отриманих результатів полягає у здійсненні вперше, на основі оновленого цивільного процесуального законодавства, спеціального комплексного дослідження процесуального механізму оскарження судових рішень, ухвалених судами першої інстанції, а також формулювання пропозицій, спрямованих на удосконалення чинного законодавства щодо оскарження судових рішень суду першої інстанції.

Дослідження оскарження судових рішень, ухвалених судами першої інстанції, розпочато із з'ясування правової природи оскарження судових рішень, його ефективності у світлі реформування судової системи України. Всебічно розглянуто основні теоретичні проблеми, пов'язані з визначенням поняття та сутності права на оскарження рішень суду першої інстанції як гарантії реалізації права на судовий захист (підрозділ 1.1.). За результатами детального аналізу приписів чинного законодавства та позицій провідних науковців пропонується авторське визначення права на оскарження судових рішень, ухвалених судами першої інстанції, та його зміст як сукупність певних правомочностей.

Грунтовно та різнобічно дисертантом проаналізовано основні теоретичні проблеми, пов'язані з визначенням місця та ролі перегляду судових рішень, ухвалених судами першої інстанції, у механізмі цивільного судочинства (підрозділ 1.2.). Окремо слід відзначити звернення дисертанта у підрозділі 1.3. до аналізу сучасного стану та перспектив розвитку правового регулювання перегляду судових рішень, ухвалених судами першої інстанції. За результатами аналізу розвитку цивільного процесуального законодавства незалежної України, існуючих доктринальних підходів щодо його систематизації автором проведене певне узагальнення, внаслідок чого запропоновано виділяти періоди розвитку та формування перегляду судових рішень, ухвалених судами першої інстанції, у порядку апеляційного та касаційного оскарження.

Достатня увага в дисертаційному дослідженні приділена з'ясуванню загальних умов та порядку оскарження судових рішень, ухвалених судами першої інстанції. Дисертантом підтримано та доповнено наявні у правовій доктрині точки зору щодо доцільності розмежування передумов права на оскарження судових рішень, ухвалених судами першої інстанції, та умов реалізації зазначеного права (підрозділ 2.1.).

Детальний аналіз приписів чинного цивільного процесуального законодавства надав можливість автору стверджувати про те, що коло рішень суду першої інстанції як об'єктів апеляційного оскарження цивільним процесуальним законодавством не обмежено тоді як для рішень суду першої інстанції як об'єктів касаційного оскарження законодавцем встановлені певні обмеження, оскільки, як вважає автор, можливість їх касаційного оскарження обумовлена необхідністю їх першочергового перегляду в апеляційному порядку.

Підрозділ 2.2. дисертації присвячено визначенню кола осіб-суб'єктів оскарження судового рішення, ухваленого судом першої інстанції, дослідженню їх процесуального становища при перегляді судових рішень, ухвалених судами першої інстанції. Розглянувши існуючі у спеціальній літературі підходи, автором зроблено висновок щодо доцільності закріплення за особами, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їх права та обов'язки, права апеляційного та касаційного оскарження судових рішень, ухвалених судами першої інстанції.

До висвітлення питань процесуального порядку та строків апеляційного і касаційного оскарження судових рішень у цивільному процесі здобувач звернувся у підрозділі 2.3. Саме матеріал цієї частини роботи дозволив автору запропонувати закріпити у нормах ЦПК України положення про строки апеляційного оскарження для виняткових випадків проголошення у судовому засіданні лише вступної та резолютивної частини рішення суду і відкладення складання повного рішення стосовно осіб, які брали участь у справі і були присутні у судовому засіданні під час проголошення вступної та резолютивної частини рішення протягом десяти днів з дня отримання копії повного рішення.

У третьому Розділі дисертації розглянуті особливості процесуального порядку розгляду справ судом апеляційної та касаційної інстанцій і визначенню повноважень суду вищої інстанції за результатами перегляду судових рішень, ухвалених судами першої інстанції. Процесуальні особливості перегляду судових рішень першої інстанції, межі розгляду справи розглянуто у підрозділі 3.1., тоді як правовим наслідкам перегляду судових рішень, ухвалених судами першої інстанції, присвячено підрозділ 3.2. дисертаційної роботи. Матеріал зазначеної частини роботи дозволив автору вперше у науці цивільного процесуального права запропонувати умови застосування судом вищої інстанції наданого йому повноваження, серед яких: 1) оскарження судового рішення, ухваленого судами першої інстанції, шляхом подання, відповідно, апеляційної та касаційної скарги; 2) встановлення відсутності чи, навпаки, наявності суддівської помилки у рішенні суду першої інстанції, що підлягає усуненню за результатами перегляду зазначеного рішення судом вищої інстанції; 3) наявність правових норм, що передбачають можливість застосування конкретного повноваження судом апеляційної та касаційної інстанцій для усунення суддівської помилки.

Крім того, дослідження процесуального механізму перегляду судових рішень надало змогу здобувачу визначити повноваження суду апеляційної та касаційної інстанції як сукупність законодавчо визначених процесуальних засобів, за допомогою яких забезпечується реалізація функцій судів вищої інстанції з усунення суддівської помилки щодо рішень та ухвал, ухвалених судами першої інстанції, що підлягають перегляду за апеляційною чи касаційною скаргою у випадках, встановлених законом, з метою забезпечення поновлення порушених прав.

Цілком обґрунтовано Д.Ю. Цихонею запропоновано класифікувати суддівські помилки на суттєві та несуттєві. При цьому аргументованим є висновок автора про те, що суттєвими суддівськими помилками, допущеними судом першої інстанції при розгляді і вирішенні цивільної справи, запропоновано визначати помилки, що порушують права, свободи та

інтереси осіб, сприяють недосягненню мети та завдань правосуддя у цивільних справах, тягнуть за собою негативні наслідки, в тому числі скасування судового рішення, та підлягають усуненню у порядку та у спосіб, визначений законом, шляхом звернення до судових органів контролюючих інстанцій (суду апеляційної та касаційної інстанцій).

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, належним чином обґрунтовані й достовірні. Здобувачем вивчено й використано в роботі нормативно-правові акти, юридичну літературу з досліджуваної теми, матеріали судової практики.

Дисертантом використано низку сучасних методів дослідження: використання діалектичного методу дозволило з'ясувати правову природу права на оскарження рішень суду першої інстанції. Застосування історичного методу мало місце при дослідженні основних етапів розвитку та формування перегляду судових рішень, ухвалених судами першої інстанції, у порядку апеляційного та касаційного оскарження. Порівняльно-правовий метод застосовувався при проведенні порівняльної характеристики норм цивільного процесуального законодавства радянського періоду та чинного цивільного процесуального законодавства з питань правового забезпечення перегляду судових рішень, ухвалених судами першої інстанції. Використання структурно-функціонального методу мало місце при визначенні основних засад правового регулювання підстав, умов та порядку перегляду судових рішень в апеляційній та касаційній інстанції. Аналітичний метод використовувався у випадках необхідності обґрунтування, доведення та спростування тих чи інших теоретичних положень. В основу дисертаційного дослідження покладено метод комплексного аналізу при дослідженні процесуального механізму оскарження судових рішень, ухвалених судами першої інстанції.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що викладені в роботі положення та висновки можуть бути використані: у науково-дослідній сфері – для подальших теоретичних досліджень та удосконалення процесуального порядку оскарження судових рішень,

ухвалених судами першої інстанції; у правотворчій сфері – у процесі подальшого вдосконалення цивільного процесуального законодавства України; у навчальному процесі – під час викладання навчальної дисципліни «Цивільний процес» та при підготовці підручників, навчальних посібників та науково-методичних рекомендацій з зазначеної дисципліни; у сфері правозастосування – для захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави.

Основні результати дисертації повною мірою викладені здобувачем у 12 публікаціях, 5 з яких – наукові статті у фахових виданнях, перелік яких затверджено МОН України, 1 – наукова стаття у зарубіжному періодичному виданні, а також 6 тез доповідей на науково-практичних конференціях та засіданнях круглих столів.

Разом з тим у дисертації є низка питань недостатньо обґрунтованих або спірних, на які слід звернути увагу при захисті дисертації, а саме:

1. На с. 73 автором зроблено висновок про створення, за результатами проведення судової реформи, чіткої трьохінстанційної системи перегляду судових рішень, ухвалених судами першої інстанції, що включає: 1) місцеві суди як суди першої інстанції, які здійснюють розгляд і вирішення цивільних справ, віднесених процесуальним законом до їх підсудності; 2) апеляційні суди, що забезпечують перегляд судових рішень, що не набрали законної сили; 3) вищі спеціалізовані суди, а саме Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ, що здійснює перегляд судових рішень, які набрали законної сили, і окремий особливий статус Верховного Суду України, який здійснює перегляд судових рішень у цивільних справах після їх перегляду в касаційному порядку, метою діяльності якого є забезпечення вимог єдності судової практики.

Однак, аналіз змісту дисертаційної роботи та автореферату засвідчує про відсутність вичерпних аргументів на користь висловленого твердження

про створення саме трьохінстанційної системи перегляду судових рішень з окремим особливим статусом Верховного Суду України.

2. Можливість звернення особи до суду за захистом автор обумовлює наявністю у такої особи юридичної заінтересованості (с. 95, 103). За таких обставин вважаємо, що дисертанту, при дослідженні особливостей правового статусу суб'єктів права на оскарження судових рішень, ухвалених судами першої інстанції (підрозділ 2.2.), варто було б більш детально визначити та з'ясувати ступінь та характер юридичної заінтересованості осіб-суб'єктів оскарження судового рішення, ухваленого судами першої інстанції.

3. Для осіб, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їх права та обов'язки, з урахуванням їх процесуального статусу та приписів цивільного процесуального законодавства, автор пропонує строк апеляційного оскарження на рішення суду першої інстанції визначати з дня отримання ними копії судового рішення, обчислення якого необхідно здійснювати з урахуванням вимог ст. 69 ЦПК України (с. 131, 136), що на думку дисертанта, надасть змогу забезпечити чіткість та визначеність у строках оскарження для такої категорії суб'єктів і можливість належної підготовки зазначеними особами до такого оскарження.

На наш погляд, автору варто було б більш детально аргументувати доцільність такого запровадження та, відповідно, необхідність обчислення строку апеляційного оскарження безпосередньо з дня отримання копії судового рішення.

Висловлені зауваження можуть бути трактовані і витлумачені по-різному, мають дискусійний характер і не впливають істотно на загальну високу оцінку виконаного дослідження.

Дисертаційна робота Цихоні Д.Ю. є ґрунтовним дослідженням, помітною віхою у розробці проблем оскарження судових рішень. Результати роботи можуть бути використані при підготовці законодавчих актів, а також у практичній діяльності судів.

Таким чином, ознайомлення з дисертаційною роботою Цихоні Д.Ю., а також з працями, опублікованими за темою дисертації, засвідчили про актуальність обраної теми, обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій сформульованих в дисертації, їх достовірність і новизну, повноту їх викладу в опублікованих працях у фахових виданнях.

Анотеза і публікації дисертанта з достатньою повнотою відображають зміст дисертації.

Враховуючи наведене можна дійти висновку, що дисертаційне дослідження Цихоні Д.Ю. «Оскарження судових рішень, ухвалених судами першої інстанції» за своїм змістом, науковими результатами, новизною є певним внеском у науку цивільного процесуального права, відповідає вимогам, встановленим для кандидатських дисертацій, обраній спеціальності: 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право.

Дисертаційне дослідження відповідає вимогам п. 13 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, а його автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право.

**кандидат юридичних наук, професор,
заслужений юрист України
декан економіко-правового факультету
Одеського національного університету
імені І.І. Мечникова**

В.І. Труба

